

“ERKEĞİN VE KADININ BİRBİRLERİNİ ÖTEKİLEŞTİRMESİ: “BİR ERKEK BİR KADIN” DİZİ ÖRNEĞİ

Yelda ÖZKOÇAK*
Ayça TAVUZ**

ÖZ

Ataerkil toplumlarda erkeğin kadını ötekileştirerek onu egemenliği altına almaya çalıştığı bilinmektedir. Kadınlar ise sosyal ve kamusal alanlarda yer edinmiş, kendilerini geliştirerek başkaldırmaya ve erkeğin karşısında yer almaya başlamıştır. Ancak kadına ve erkeğe cinsiyet rolleri yüklenmiştir.

Toplum tarafından kadın ve erkeğe biçilen cinsiyetçi rollerin ötekileştirmeyi doğurduğu, bu rollerin kitle iletişim araçlarıyla (özellikle televizyon programlarıyla) topluma aktarıldığı ve benimsendiği öne sürülmektedir. Bu görüşten yola çıkılarak yapılan çalışmada, birbirinin ötekisi olan kadın ve erkek temsillerinde nasıl bir değişimin yaşandığı ve kadın-erkek arasında meydana gelen ötekileştirme biçimlerinin, popüler televizyon programlarından olan durum komedileri aracılığıyla topluma nasıl verildiği analiz edilmektedir.

Bu bağlamda Türkiye’de genel izler kitleye hitap eden televizyon yapımlarından, kadın ve erkek arasında yaşanan ötekileştirmenin komedi üzerinden aktarıldığı varsayılan “Bir Erkek Bir Kadın” adlı diziden hareket edilerek temsil biçimleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışma “Bir Erkek Bir Kadın” dizisinin “TürkMax” televizyon kanalından ulusal kanal olan Star Tv’ye geçtiği tarihten itibaren, iradi seçilen ilk 15 bölümü ile sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ötekileştirme, Toplumsal Cinsiyet, Televizyon, Komedi.

ABSTRACT

It is known that in a patriarchal society, men proclaimed their own sovereignty and tried to take women under their sovereignty by othering them. As a result of the requirements imposed by today's conditions, women began to take place in the public space and the social domain and rebel to men's sovereignty by improving themselves. And they began to take place against men. In the result of it, the appropriate role of women and men in society has been installed.

It is asserted that this gendered role of women and men installed by society has led to othering and these roles have been transferred to the society by mass media (especially by television programmes), thus, it is infused it into society. In a study conducted on the basis of this opinion, it is to be analyzed that in the transition process from traditional society to modern society how to be a change in the representations of each other the other of men and women and how othering forms occurring between men and women has been spread through the society through the sitcom which is one of the popular television programmes. In this context, among the television programmes which appeal to the general viewers in Turkey, by being moved from TV series called as “A Man A Woman” which is supposed

---

*Yrd. Doç. Dr. Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İletişim Fakültesi, E-Mail: yeldaokocak@gmail.com

**Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Arel Üniversitesi, E-Mail: aycatavuz@arel.edu.tr

---

to be transferred the othering between men and women through sitcom , forms of representation will be attempted to be put forth. The work was limited to the selected parts of first 15 as from the date when TV series "A Man A Woman" passed from "TürkMax" television channel to Star TV.

Key Words: Othering, Gender, Television, *Comedy*.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başlangıcının ana soyluluğa dayandığı bilinmektedir. Kadının baskın olduğu bu dönemde, erkek değersiz görülmüş ve erkeğe üreme dışında pek ihtiyaç duyulmamıştır. Zamanla, doğanın yetersiz kalması sonucunda, ortaya çıkan gereksinimleri gidermek için erkeğin gücüne başvurulmuş, sonraki süreçte de erkek kendini her alanda egemen ilan etmiş ve kadını da ötekileştirerek kendi egemenliği altında tutmaya çalışmıştır.

Modern toplumlarda birçok kadın, sosyal ve kamusal alanda kendisine yer edinmiş, eğitim düzeyini artırarak erkek egemenliğine başkaldırmaya ve erkeğin karşısında yer almaya başlamıştır. Bu bağlamda, feminist teoriden aldığı destekle kendisini maddi ve manevi açıdan güçlendirerek erkeğin karşısında söz sahibi olan ve ayakları üzerinde durabilen modern kadın imgesinin ortaya çıktığı görülmektedir. Türkiye'deki örneklerle bakıldığında, ataerkil toplumdaki cinsiyet rollerinin gelenekselleşmiş ve hatta içselleştirilmiş olduğu dikkat çekmektedir.

Ataerkil yapı, kadın ve erkek olarak ayrılan cinsiyetlerin her biri için kişilik özellikleri, davranış ve iş bölümünü belirlemiştir. Toplumsal cinsiyetin, geçmişten günümüze süre gelen bir egemenlik ve ast üst ilişkisi olarak adlandırıldığı görüşü de göz önüne alınırsa ülkemizde bu durum aynen geçerlidir. Kadın her ne kadar kendini geliştirmiş olsa da genele bakıldığında erkeğin egemenliği ülkemizde geçerliliğini sürdürmektedir. Bhasin'de belirttiği gibi kitle iletişim araçları da bu bağlamda toplumsal cinsiyet ilişkilerinde kullanılan politikalara aracılık etmektedir (2003:2).

Toplumu kuşatan ve topluma en çok etki eden kitle iletişim aracı olan televizyon, yayına başladığı ilk günden itibaren her ülkede, sahip olduğu güç sayesinde toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelerek yayın saatleri, program içerikleri, konuları, kahramanları ve dili ile televizyona bağımlı yaşam kültürünü oluşturmuş toplumsal yapının her alanında önemli bir rol ve görev üstlenmiştir.

Televizyon, özellikle etkili iletişimden yoksun olan bir toplumda, sürekli izlenen ve doğal olarak oldukça önemsenen bir kitle iletişim aracıdır (Brian, 1976:10). Hedef kitlesine çeşitli programlar sunmakta, bunu da kimi zaman eğlendirerek, kimi zaman da bilgilendirerek yapmaktadır. Bu sayede ürettiği programlarla da var olan ataerkil yapıdaki kadının ve erkeğin toplumsal rollerini yeniden üretebilmektedir.

Bu bağlamda televizyonda yayınlanan her görüntünün izleyici üzerinde ciddi bir etkisi vardır. Bu etkinin olumlu ya da olumsuz oluşu ise Halloran'ın da değindiği gibi yayınlanan programların içeriğine, izleyicinin altyapısına ve algısına göre değişmektedir (1973:10-12). Toplum tarafından üretilen kadınlık ve erkeklik modellerinin televizyon dizilerinde komedi unsuru aracılığıyla izleyiciye aktarımı ise bu rollerin toplum tarafından normalleştirilmesine ve kabul görmesine sebebiyet vermektedir. Özellikle aile ortamından başlayarak sosyal hayata, iş ortamına taşınan ve cinsiyetlere yüklenen rol ve sorumluluklar diziler/serialer aracılığıyla topluma kolayca benimsetilmektedir.

1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN - ERKEK İLİŞKİLERİNDE ÖTEKİLEŞTİRME

Kadınların ezilmişliğinin kaynağını biyolojiye dayandırarak meşrulaştıran ve kadın bedenini eril iktidarın keyfiyetine sunan düşüncelerin karşısına feministler, "toplumsal cinsiyet" kavramını yerleştirmişlerdir (Kaylı, 2007:19-23).

Kadınlara ve erkeklere biçilen rollerdeki farklılığın sadece cinsiyet tarafından belirlendiği inancı uzun yıllar hüküm sürmüştür. Buna karşılık, ataerkil düzenin egemenliği altında sıkışık kalan kadınların kaybettikleri özgürlüklerine kavuşmaları ve eşitlik fikrinden doğan Feminizm; doğumla birlikte beliren cinsiyet (sex) ve doğduktan sonra toplumun kültürel özellikleriyle ailede biçimlenen toplumsal cinsiyet (gender) kavramları üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda, cinsiyet kişinin kadın ya da erkek olarak farklılık gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanırken; toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir.

Kadın ve erkek olarak toplumun bireyi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmasını istediğine ve belirlediğine ilişkin bir tanımlama olan toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek ilişkilerinin toplum tarafından inşa edilen kültürel yapı içerisinde sürdürülmesini amaçlamaktadır. Genel bir ifade ile toplumsal cinsiyet kavramı ele alındığında, insanların eril ve dişil olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik anlamına geldiği söylenmektedir (Connel, 1998:190, Akın, 2005:30, Erdoğan, 2010:9). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere toplumsal cinsiyet kavramı, iki cinsin, kadının ve erkeğin, toplumsal ve kültürel olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade etmekte olup; aslında kadın ve erkeğin bulunduğu toplum tarafından nasıl algılandığı ile ilişkili bir kavramdır.

İnsan topluluklarının yapısı tarih boyunca başkalaşım göstermiş, farklı yapılar içerisinde kadın ve erkek arasındaki ilişkiler sürekli değişime uğramıştır. Simone de Beauvoir’ın da değindiği gibi kadınlık ve erkeklik sonradan edinilmektedir. Hangi süreçlerden geçerek erkek ya da kadın olduğunu, bunların tanımlanmalarını ve farklılıklarını anlamak, erkekliliği/kadınlığı ve toplumsal cinsiyetin işleyişini anlamak açısından önemlidir (aktaran Altınay, 2004:19-20).

Fiske’nin yaptığı tanımlamaya göre davranış biçimi olarak, erkek, hırçın, bağımsız, kendine güvenen, aktif, mantıklı, egemen, güçlü, kadın ise; bağımlı, yumuşak, itaatkâr, duygusal, pasif, mantıksız, nazik kavramlarıyla ilişkilendirilmektedir (Fiske, 1997:203). Bu rollerde kadın ev içi işler gibi para kazanılmayan ya da az kazanılan işlere yönlendirilirken, erkek; güç ve bilgi gerektiren işlere uygun görülmektedir. Kadınların ve erkeklerin toplum içerisinde edindikleri bu konumlar, biyolojik farklılığın yanı sıra toplumsal ve kültürel olarak belirlenmekte ve belli kalıplara sokulmaktadır. Bu şekillenme, özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde, genelde kadının ikincil konumda yer edinmesine neden olmaktadır. Gülendam, kadın ile erkeğin yaşam içerisindeki konumunu tanımlayan toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında bir kimseye “erkek”, “kadın” veya başka bir şey denildiğinde, o kişinin farklı bir kategorinin içerisine sokulduğunu vurgulamaktadır (2006:35-36) ve bu toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeği birbiri açısından ötekileştirmektedir.

Mevcut kültürün içinde dışlanmış olan “öteki” Güngör’e göre bireyin, toplum içerisinde kendisini ben ve ötekiler ayırımını yaparak konumlandırmasının temelini; ben’in öteki üzerinde kurmayı arzuladığı iktidarı oluşturmaktadır. Ben ve öteki ayırımıyla ilişkilendirilen birey, çevresindeki diğer insanları kendi alanına çekme ve ikna etme isteğindedir (2011:162). Ayrıca bu sıfat, bireyler arasındaki birçok eşitsizliği (cinsiyet, eğitim, kültür, ırk, din, dil, toplum vb. gibi) de beraberinde getirmektedir.

Öteki kavramı, felsefeden psikolojiye, siyasetten toplumsal cinsiyete kadar birçok alanda ele alınabilmektedir. Ancak çalışma kapsamında öteki kavramı, kadın ve erkek ilişkilerinde yer alan öteki’yi açıklığa kavuşturmak için kullanılmaktadır.

Bu bağlamda konu edilen eşitsizliklerden en çok etkilenenlerden biri de hiç şüphesiz kadınlardır. Erkek egemen toplumlarda, olumsuz yaklaşımlar sonucunda, kadın; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda erkeğe göre daha düşük seviyede ve ikincil konumda gösterilmektedir. Cinsiyet ayrımcılığına dayanan bu tutum, kadınların özel ve kamusal alanda söz sahibi olmasını kısıtlamakta, istihdama katılımını ve mülkiyet sahibi olmasını engellemektedir

Genele bakacak olursak, ötekileştirme biçimleri hayatın her alanında ortaya çıkmaktadır. Din, dil, ırk, cinsiyet, kültür ötekileştirmenin görüldüğü en belirgin alanlardandır. Daha önce de değinildiği gibi özellikle ailenin, eğitimin ve dinin uygun gördüğü davranış biçimleri, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında her iki cins birtakım görevler yüklemektedir. Özellikle köyden kente göç ve neticesinde modern toplum hayatı ile birlikte, ataerkil yapıya giden zaman içerisinde, kadın fiziksel olarak güçsüzleşmiş, duygusallaşmış ve ötekileştirilmiştir. Bunun yanı sıra hem kadın hem erkek modern yaşamın gereklerini kabul etmenin yanı sıra, alışlagelmiş ataerkil düzeni de devam ettirmeye zorlanmışlardır.

Kadın, erkek iktidarının ötekisi olarak, özgürlüklerini ve isteklerini erkeklerin çizdiği sınırlar içerisinde yaşamaya başlamıştır (Kaylı, 2011:19-23). Bu süreçte, kadın ve erkek birbirleri için her zaman 'öteki' olmuşlardır. Kadın ve erkeğin birbirlerini ötekileştirme biçimleri ise biyoloji, ekonomi, siyasi başta olmak üzere cinsellik, iş hayatı ve ev içi özel alan olarak kendini göstermektedir. Erkeğe evi geçindirmek ve ailesini korumak gibi roller yüklenirken, kadına; çocuk doğurmak ve büyütme, erkeğin duygusal ve cinsel tatminini sağlamak, ev işlerini yapmak gibi görevler yüklenmektedir. Bu görevler ataerkil toplumlarda erkeğin kadına yüklediği ve onu ötekileştirdiği temsillerdir.

Beauvoir'ın da değindiği gibi kadınlar sürekli olarak erkekler tarafından öteki olarak görülmüş ve baskı altına alınmıştır. Çünkü kadın 'öteki'dir, 'erkek' değildir. Erkek, kendine yeten, özgür, kendi varlığının anlamlı olduğuna karar veren, güçlü kişi, kadın ise, anlamı karşı cins tarafından belirlenen bir nesne, yani ötekidir (aktaran Tong, 2006:16). Buna göre, erkek tarafından 'öteki' diye adlandırılan, eksik ve yetersiz görülen kadın kendini gerçekleştirememiş, konumunu bir türlü belirleyememiş ve kimliğini oluşturamamış olarak görülmektedir. Marshall'a göre toplumlarda sömürülen ve görmezlikten gelinen kadın, öteki olmanın sıkıntısını hep yaşamış ve bu sıfatın altında ezilmiştir. Erkekler, kendilerinden farklı olanı (yani kadını) öteki diye adlandırarak, onların topluma yabancılaşmasını sağlamış ve kimlik bunalımına sevk etmiştir (1997:11).

...insanlık erildir ve erkek kadını kendisi için değil, erkeğe göre tanımlar; kadın özerk bir varlık olarak görülmez... Erkek kadına referansla değil, kadın erkeğe referansla tanımlanır ve farklılaştırılır. Kadın rastlantısal olandır, özsel olana karşıt özsel olmayandır. Erkek öznedir (ben), mutlak olandır, kadın ise öteki cins'tir (Beauvoir, 1993:17).

Kadın, modernleşmeyle beraber eğitim, teknoloji, medya, siyaset, ekonomi gibi alanlarda kendini geliştirse de geleneksel rolleri yerine getirme görevini hala sürdürmekte; hem ev içi rolleri hem de çalışan olarak ev dışı rolleri üstlenmektedir. Greer'e göre, kadının evdeki görevi ekmek parası kazanan kocasını rahat ettirmek, kendine güvenini artırmaktır. Böylece kadının dışarıdaki işi de ikinci plana düşmektedir (1996:118).

De Beauvoir için kadının ezilmesinin ve ötekileştirilmesinin altında yatan neden, erkeğin ilkel toplumlarda kendini yetiştirmeye başladığında ve etrafını keşfettiğinde; dünyayı fetih ederek, yaşamak için yaratması ve üretmesi gerektiği gerçeğini hayatının merkezine koymasıdır. Buna karşılık O'nun için kadının en büyük talihsizliği ise bu zorlu işlerden uzak

kalmasıdır. Aslında erkek, kadından farklı olarak, bir varlığa can vererek değil, canını tehlikeye atarak var olmuştur. Zamanla da insan topluluklarında doğuran cinse değil, öldüren cinse üstünlük tanınmıştır (aktaran Kaylı, 2011:67-68).

Her ne kadar kadının ötekileştirilmesi ön planda olsa bile sadece kadın değil erkekte ötekileştirilmektedir. Özellikle kadınla olan ikili ilişkilerinde erkeklere kadının zıttı yönünde roller yüklenmiştir. Anlayışsız ve duygusuz olmaları, cinselliğe düşkünlükleri, sadece kendileri çalışıyormuş gibi hizmet beklemeleri gibi erkeklerin olumsuz yönlerine sıkça vurgu yapan kadınlar, erkekleri bu yönleriyle ötekileştirmektedir. Ancak kadına kıyasla bu daha az olmakta ya da daha az vurgulanmaktadır. Toplumsal olarak baskın olan algı erkek tarafından ötekileştirilen ve ezilen kadın üzerinedir.

2.KOMEDİ, DİZİ VE ÖTEKİLEŞTİRME

“Komik olan arı bir zekâyâ seslenir. Komik, insan zihnini eğlendiren basit bir tuhafıktır, gülme ise insan etkinliğinin geri kalan bölümü ile ilişkisi bulunmayan, garip ayrı bir olay gibi görülmüştür. Dolayısıyla komik olan zihinsel bir aykırılıktır, daha farklı bir ifadeyle söylemek gerekirse; zihinsel genel rutinini, duranlığını bozup, farklı tarzda düşünme yollarının kapısını açan, zihni harekete geçiren olgudur” (Bergson, 1990:12).

Gülmeye neden olan olay veya olaylar anlamına gelen komedi, aynı zamanda insanların ve olayların gülünç taraflarını ortaya koyan sahne eserini de ifade etmektedir (www.tdk.gov.tr, 22.10.2013). Asıl anlamı köy cümbüşü olan *komos* (köy) ve *aoide* (şarkı) sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşan (<http://tr.wikipedia.org/wiki>) komedi için toplum bilimlerinin her alanından farklı bakış açıları geliştirilmiş, gündelik yaşamın akışı içinde gerçekleşen olaylara hazırlıksız yakalanan insanların düştüğü gülünç durumlara, önceleri tiyatrodan zamanla da sinema filmlerinde ve televizyon programlarında yer verilmiştir. Bu tür, eğlenme amacıyla olan izleyici tarafından beğeni toplamıştır.

Platon, “Philebos” adlı eserinde zayıfları, kendileriyle alay edilince öç almaya güçleri yetmeyenleri ve kendini bilmeyenleri, yani kendini çirkinken güzel, yoksulken zengin, cahilken bilgili sananları gülünç bulunmuştur (Platon, ty.). Thomas Hobbes’e göre gülme, insanın aslında kendi ile gurur duymasıdır. Hobbes, insanların, başkalarında olan kusurları kendilerinde olmadığını gördüklerinde güldüklerini belirtmektedir. Aristo da benzer şekilde kusurlu olanın gülünç olduğunu dile getirmektedir. Hegel için ise komedi; gerçek dünya ve elde etmeye çalışılan, gerçekliği olmayan dünya arasındaki zıtlıktan doğmaktadır (<http://tr.wikipedia.org>, 03.11.2013, Atatürk Üniversitesi Bildiriler, 2010, Platon, ty.).

Aristo için, komedi hayvan korolarının, şişmanlatılmış dansçıların, zıplayan satirlerin, seyirciyle ve birbirleriyle dalga geçenlerin ortaya koyduğu bir üründür. Bu ürün 5.yüzyıl başlarında kendine özgü bir dil ve tarz yaratmıştır (<http://www.adnancevik.com/pdf>). Aristoteles, ayrıca “Poetika” (2007), adlı yapıtında komedinin uyumsuzluktan doğduğunu, olay ve hikâye belirlendikten sonra ‘ortalamanın altında bir karakter’ seçildiğini yazmaktadır. Sanatın kökeninde taklit olduğuna inanan Aristoteles’in gözünde gülünç olan kusurlu ve eksiktir. Böylece gülünç olan taklit edilir.

Feinberg de Aristoteles’i desteklercesine “ne zaman mizah varsa, onda, dilin şeklini bozmaktan doğan hafif memnuniyetten, küçük düşürücü bir eşek şakası seyretmeden doğan sinsiz zevke kadar değişen geniş bir spektrumda bir saldırı ögesinin bulunduğu”nu vurgulamaktadır (2005:492).

Gülme edimi bazen içerisinde ortama ya da kişiye göre mizahı barındıran, kimi zaman da bir alay ifadesi ya da küçümsemeye dair görgüsüzlük olarak tanımlanabilir. Gülme ediminin

bu iki durumundan ancak birincisi toplumsal anlamda bir onaylama ya da olumlama bulabilir. İkinci anlamdaki gülme ise onaylama ve olumlamanın ötesinde, genel geçer toplumsal kaideler/kurallar düşünülduğünde, ötekileştirme sürecinde bir uyaran olarak rol oynar. Bu uyaran bireye, kültürel birikime, kimlik türüne, toplumsal cinsiyet algılamasına ve yaşa göre görecelik arz eder (Atatürk Üniversitesi Bildiriler,2010:769).

Gülme eyleminin ve komedi anlayışının, toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık göstermesine karşın, Platon'un da değindiği gibi kahağaya neden olan tüm gösterileri komedi olarak tanımlamak mümkündür.

Bu bağlamda Feinberg, fiziksel bozukluğa, zihinsel aksaklığa, cahile ve utandırıcı durumda kalanlara gülmüğünü dile getirmektedir (2005:501). Feinberg'in değindiği gibi, utanç verici durumlar karşısında çoğu zaman istem dışı oluşan gülme eylemi devamında kimi zaman gülünç duruma düşen kişinin dışlanmasına neden olabilmektedir. Böylelikle, gülme eylemi gülüneni dışarıda bırakarak ötekileştirme sürecini başlatmaktadır. Archakis ve Tsakona'nın yaptığı ortak çalışmalar sonucunda varılan noktada gülme; "biz"i "ötekiler"e karşı üstün geldiği durumlarda gerçekleşmektedir (Atatürk Üniversitesi Bildiriler, 2010:772-773).

Kaba şakalar, kelime oyunları, kötüleyici imalar, aşağılamalar, karşıdakinin eksik yanlarıyla dalga geçme gibi komediyi oluşturan unsurlar aslında kişilerin birbirlerini ötekileştirme biçimleridir. Kadın ve erkek ilişkilerinde sıkça görülen ötekileştirmeler, dışarıdan bakan için gülünç bir durum olarak değerlendirilmektedir. Olaylara, konulara karşıdan bakmayı sağlayan televizyon programlarında ise komedi, dizilerde görülmektedir.

Durum Komedileri

İngilizce "sit-com"dan çevrilen durum komedileri belli karakterler etrafında dönen, çoğu zaman sıradan olaylardan oluşan konuları ele alarak izleyiciyi eğlendirmeyi amaçlamaktadır.

Durum komedileri ilk yıllarında, tiyatro sahnesine benzeyen bir stüdyoda izleyicinin önünde çekilerek canlı olarak yayınlanmıştır (Kelsey, 1995:23). Kendine özgü bir dünyanın içinde basit, küçük şeyleri, yetersizlikleri ve güçsüzlükleri konu edinen durum komedilerinde öyküler, yaşamın temeli hakkındadır. Ele alınan konulara daha derinlemesine bakıldığında ise kişi ve kişilerin ruh hallerinin detaylı bir biçimde incelendiği görülmektedir (Alankuş ve İnal, 2000:68-70, Akyürek ve Orhon, 2006:17).

Neal ve Krutnik "Popüler Film ve Televizyon Komedi" (Popular Film and Television Comedy) adlı çalışmalarında *televizyon durum komedisini* 24 dakika ile 30 dakika arasında yayınlanan, bilinen durum ve karakterlerin düzenli olarak tekrarlandığı kısa öykülü diziler olarak tanımlar (1994:233). Aynı çalışmada durum komedileri öykülemeci (narrative) ve öykülemesiz (non-narrative) olarak ikiye ayrılmıştır. Buna göre, sıkça tercih edilen klasik öyküleme mantığına uygun olarak öykülemeci televizyon komedileri, birçok popüler metin türünde olduğu gibi serim, düğüm, çözüm sırasını izler ve bölüm başında başlayan sorun bölüm sonunda mutlu sonla noktalanır. Bölüm sonunda da izleyicilerden ders çıkarması beklenir.

Belli sayıda ana karaktere, az sayıda ve değişebilen yan karakterlerin eşlik ettiği durum komedilerinde Wolff'ün de belirttiği gibi, karakterler baskın unsurlardır. Bu bağlamda karakterler, izleyicilerin kendinden parça bulabileceği niteliklere sahiptir, böylelikle izleyiciler oyuncularla rahatlıkla duygusal bağ kurarlar (1996:183). Senaryonun yapısı ve formatı değişmediği sürece karakterler, karakterler arasındaki ilişkiler, olayların geçtiği mekanlar ve içinde buldukları durumlar değişmez (Taflinger, 1996).

Ana karakter ya da karakterlerin etrafında geçen ve giderek karmaşık hale gelen olaylar örgüsünü anlatan durum komedileri, yanlış anlamalar ve talihsiz olaylar çerçevesinde karakterlerin birbirlerini ötekileştirmelerinden doğmaktadır. Kars'a göre, karakterlerin birbirleriyle olan bu ilişkileri bellidir, ya tartışır ya da iyi geçinirler ve her iki türde de ilişki mizaha dayalıdır (2003:553).

Northrop Fry'in yeni bir komedi biçiminin geliştirildiğini ifade ettiği televizyon durum komedilerinde olay örgüsü, çoğunlukla kadın ve erkek arasındaki tersine dönmüş olan ilişki üzerinedir. Bu bağlamda Grote'a göre bu yeni durum komedilerinin amacı, bir kurum olarak ailenin değişmezliğini tekrar söylemektir (Akt. Feuer, 1987: 121-122).

Bu süreçte kadın ve erkek karakterlerin kendilerini ifade ediş biçimleri, birbirleriyle olan iletişimleri, karakterlerden birinin sakarlığı, zeka düzeyi, düştüğü durum, eksik yanları ve kusurları, izleyici açısından, ötekileştirmeden doğan, komedi ve gülme eylemini ortaya çıkarmaktadır. Berger'in ayrı bir tür olarak sınıflandırdığı durum komedileri 2001 yılından itibaren Türkiye'de popülerlik kazanmıştır. Türkiye'de bu tür çoğunlukla Amerikan televizyon dizilerinden alınıp çeviri ve uyarlama yapılarak yayınlanmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada, kadın-erkek ilişkileri içinde bir ötekileştirmeden söz edilip edilemeyeceği, bu durumda izleyiciye aktarılan ötekileştirme biçimleri "Bir Erkek Bir Kadın" adlı dizi üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, ataerkil yapının kadın ve erkeğin üstlenecekleri rolleri belirlediği ve yukarıda da değinildiği gibi kadın ve erkeğin birbirlerini ötekileştirdikleri düşüncesinden yola çıkılarak; "Zeynep" ve "Ozan" adlı nişanlı çiftin ilişkilerinde yaşadıkları ötekileştirme biçimlerinin komedi üzerinden aktarıldığı "Bir Erkek Bir Kadın" adlı televizyon dizisi üzerinden incelenmektedir. Ötekileştirme biçimlerinin bir televizyon programı türü olan durum komedilerinde gülme unsuru üzerinden topluma nasıl aktarıldığı üzerinde durulacaktır.

Kavramsal çerçeveye bağlı kalıp, seçilen dizi bölümlerinde ağırlıklı olarak yer alan kadın ve erkek arasındaki ötekileştirme biçimleri, biçim analizi yöntemi ile kategorize edilmiştir. Karakterler ve ötekileştirme türleri üzerinden yapılan analiz sonucunda hangi cinsin, kimi ve nasıl ötekileştirdiği saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, izleyicinin gülmesi ve eğlenmesi amaçlanarak kadın ve erkek ilişkilerinde yaşanan ötekileştirme biçimlerinin normalleştirildiği ve bu tür komedi dizileri aracılığıyla cinsiyet temsillerinin topluma benimsendiği varsayılmaktadır.

Orijinal ismi "*Un gars, une fille*" olan ve 1997 yılında Kanada'da yayınlanmaya başladıktan sonra birçok ülkede yayınlanan dizinin Türkiye uyarlamasında Emre Karayel ve Demet Evgar başrolleri paylaşmaktadır. Çalışma kapsamında, Türkiye'de ilk kez yayımlandığı "Türk-Max" televizyon kanalından, ulusal kanal Star Tv'ye geçtiği tarihten itibaren iradi seçilen ilk 15 bölümü ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda kadın ve erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı ötekileştirme biçimleri sınıflandırılarak aşağıdaki tablolar oluşturulmuştur.

4. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ

Yukarıda değinilen tanımlamalar çerçevesinde aşağıdaki tablolarda toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadın ve erkeğe düşen görevler "Bir Erkek Bir Kadın" adlı televizyon dizisi üzerinden listelenmiştir.

Tablo 1: Bir Kadının Görsel Sunumu

Kadının Görsel Sunumu	
Anne, eş ve kardeş olarak kadın	Eş
Cinsel obje olarak kadın	Evet
Şiddete maruz kalan, korunmaya muhtaç kadın	Hayır
Tüketen ve tükettiren kadın	Evet
Üreten, çalışan kadın	Hayır
Meslek	Ev hanımı

“Bir Kadın” olan Zeynep; bakımlı, alışveriş düşkününü, çalışmıyor olmasına karşın (!) ev işlerinde eşitlik isteyen, eşinden gereğinden fazla anlayış ve ilgi bekleyen, erkeğine düşkün, aynı zamanda kendine güvenen, toplumsal statüsü gereği yaşı ilerlediği için artık evlilik hayali kuran bir kadındır. Eğitimli olmasının yanı sıra ataerkil toplumun üzerine yüklediği rolleri benimsemiş, erkeği cinsel anlamda mutlu etmek için uğraşırken, evlilik ve çocuk sahibi olmak için çabalayan, hayatındaki eksiklikler için durmadan şikayet eden ve modern bir ev kadını temsil etmektedir.

Tablo 2: Bir Erkeğin Görsel Sunumu

Erkeğin Görsel Sunumu	
Baba, eş, kardeş olarak erkek	Eş
Cinsel obje olarak erkek	Hayır
Şiddete uygulayan, kaba erkek	Hayır
Tüketen ve tükettiren erkek	Hayır
Üreten, çalışan erkek	Evet
Mesleki	Şirket sahibi

“Bir Erkek” olan Ozan ise; günümüzün modern erkeğinin temsilci olarak verilse de, ataerkil düzenin etkisinde olduğu görülmektedir. Ozan, cinselliğe düşkün, yemek yemeyi seven, iş yeri sahibi, ayakları yere basan, kadınına düşkün ama evliliğin sorumluluğundan uzak duran, genelde huzur sağlamak için olayları alttan alan, kadının ev içi rollerini sık sık vurgulayan ancak kadınına her konuda yardımcı olan modern ama aynı zamanda ataerkil düzenin etkisinde olan erkeği temsil etmektedir.

Dizi içerisinde kadın ve erkeğin üstlendiği davranış biçimleri Fiske üzerinden açıklanacak olursa aşağıdaki tablolar ortaya konulmaktadır. Buna göre;

Tablo 3: Kadının Erkeğe Karşı Tutum ve Davranışları

Kadının Erkeğe Karşı Tutum ve Davranışları	
Bağımlı	Evet
Yumuşak	Evet
İtaatkar	Hayır
Duygusal	Evet
Pasif	Hayır
Mantıksız	Evet
Nazik	Değişken

Tablo 4: Erkeğin Kadına Karşı Tutum ve Davranışları

Erkeğin Kadına Karşı Tutum ve Davranışları	
Hırçın	Evet
Bağımsız	Değişken
Kendine güvenen	Evet
Aktif	Evet
Mantıklı	Evet
Egemen	Değişken
Güçlü	Evet

Yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere ne kadar modern olsalar da kadın ve erkek karakterlerinin toplumsal cinsiyet rollerini benimsedikleri görülmektedir. Bu ikilinin birbirleri arasındaki iletişim sürecinde yaşanan farklılıklar ve düştükleri komik durumlar üzerinden birbirlerini ötekileştirme biçimleri ise dizinin alt yapısını oluşturmaktadır. Bu bağlamda komedi oluşturduğu öne sürülen unsurların aslında kişilerin birbirlerini ötekileştirme biçimleri olduğu görüşünden yola çıkılarak erkek ve kadın için iki ayrı tablo oluşturulmuştur. Değerlendirmeye alınan 15 bölüm sahne sahne incelenerek kadının erkeği, erkeğin ise kadını hangi özellikleri ve yaşadıkları durumlar ile ötekileştirdikleri incelenmiştir.

Tablo 5: Kadının Erkeği Ötekileştirme Biçimleri

Bedensel /Fiziksel nitelikleri ile	3
Giyim tarzı ile	2
Statüsü ile	-
Gelir düzeyi ile	-
Konuşma biçimi ile	13
Kaba/Cinsel şakalar ile	6
Kelime oyunları	6
Kötüleyici imalar	20
Aşağılamalar	57
Eksik yanları ile dalga geçerek	1
Gülerek	15

Tablo 6: Erkeğin Kadını Ötekileştirme Biçimleri

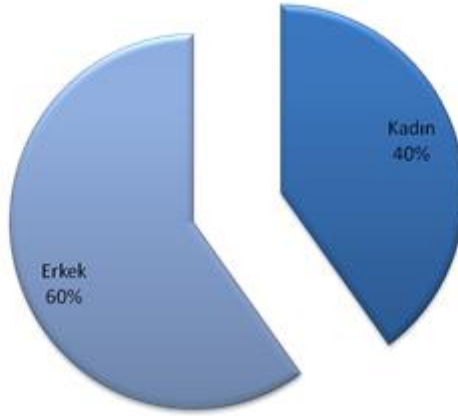
Bedensel /Fiziksel nitelikleri ile	7
Giyim tarzı ile	1
Statüsü ile	-
Gelir düzeyi ile	1
Konuşma biçimi ile	11
Kaba şakalar ile	9
Kelime oyunları	1
Kötüleyici imalar	14
Aşağılamalar	29
Eksik yanları ile dalga geçerek	1
Gülerek	8

Dizinin Star Tv’de yayınlanan ilk 15 bölümü incelendiğinde, çiftlerin birbirlerini en çok dilsel söylemler üzerinden ötekileştirdikleri görülmektedir. Ataerkil düzendeki erkek temsilinin kabullenemeyeceği söylemler bağlamında kadının erkeğe karşı cüretkâr ve aşağılayıcı tavırları dikkat çekerken; erkeğin de, kadının bu söylemleri karşısında sessiz kalması

ya da olayları şakaya vurması, ataerkil toplum anlayışına göre farklılık göstermektedir. Kadının erkeğe karşı rahatlıkla “öküz”, “eşek”, “salak” gibi aşağılayıcı kelimelerle hitap etmesi, kötileyici imalarda bulunarak eksiklikleriyle dalga geçmesi, fiziksel ve cinsel açıdan erkeği ötekileştirmesi görülürken; erkeğin de, kadının bedensel özelliği, gelir düzeyi, eksik yönleri hakkındaki söylemleri ve şakaları ötekileştirme biçimleri olarak görülmektedir.

Dizi içerisinde en çok konuşma biçimi ile ötekileştirme, toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ozan karakteri, partnerine bir işte çalışmadığı için ev işleri yapmakla yükümlü olduğunu vurgularken, Zeynep karakteri ise güç gerektiren işleri erkeğin yapması gerektiği konusunda söylemler geliştirmektedir. Ozan karakteri; daha çok futbol maçı izlerken, arkadaşlarıyla bira içip çerez yerken ve etrafı dağıtırken, cinselliğe düşkün ve kadının evdeki yerine vurgu yaparken görülmektedir. Zeynep ise evde vakit geçirmeyi ve alışveriş yapmayı seven, romantik, ince düşünen, küçük hileler ile erkeğin iktidarını zaman zaman yenebilen, yeri geldiğinde erkekten daha fazla dışa dönük ve saldırgan bir karakter olarak görülmektedir. Toplam sahne sayısı üzerinden karakterlerin ötekileştirmelelerine bakılacak olursa erkeğin daha çok ötekileştirildiği göze çarpmaktadır.

Grafik 1: Sahne sayısı üzerinden ötekileştirme oranları

Değerlendirilen toplam 205 sahneden 82'sinde Ozan karakteri Zeynep'i, 123'ünde ise Zeynep karakteri Ozan'ı izleyici gözünde gülme eylemi oluşturacak biçimde ötekileştirmiştir.

Daha önce yer verilen kuramsal verilerin aksine dizide erkek karakterinin daha çok ötekileştirildiği göze çarpmaktadır. “Bir Erkek Bir Kadın” dizisinde konu edilen kadın ve erkek, birbirlerini en çok spor, cinsellik, teamüller, temizlik, iş hayatı ve beden dili üzerinden ötekileştirmektedir. Erkek, kadını ev işleri, temizlik, yemek gibi görevlerini hatırlatarak ataerkil düzenin gerekliliğini yerine getirmektedir. Aynı zamanda erkek, kadına değer vererek ve kadının maddi-manevi tüm isteklerini yerine getirerek de kendince eşit şartlar sunmaktadır. Birlikte alışverişe giderek, güzellik merkezinde terapilere katılarak, romantik akşam yemekleri düzenleyerek, kadının kendisini daha iyi hissetmesini sağlamaktadır. Kadın ise;

erkeğin ev içerisinde düzenli yaşamasına ve egemenliğini sürdürmesine destek vererek, erkeğini yüceltmekte ve üzerine düşen kadınlık görevlerini yerine getirmektedir. Bunun yanı sıra kadın, erkeğin futbola düşkünlüğünü, arkadaşlarıyla geç saatlere kadar eğlenmesini, dağınık olmasını, fiziksel özelliklerini (göbeği ve fazla kılları gibi) eleştirerek erkeği ötekileştirmektedir. Erkek de kadının duygusallığını, fiziksel özelliklerini ve akılcı davranmadığı zamanlarını eleştirerek onu kendisinin ötekisi yapmaktadır. Dizide bu ötekileştirme biçimleri komedi unsuru üzerinden izleyiciye aktarılmaktadır. Bu şekilde komedi unsuru ile yapılan göndermeler izleyicide normallik algısına yol açmakta ve kendi yaşam biçimlerinde de aynı durumları benimsemelerini kolaylaştırmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada kadın ve erkek arasında yaşanan ötekileştirme biçimleri komedi dizisi örneği üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Ataerkil düzenden modern toplum düzenine geçişin yaşandığı; geleneksel toplumun örf ve adetlerinin, modernliğin gereklilikleriyle harmanlandığı bu yeni düzende; genel kalıpların dışına çıktığı görülmektedir. Evli olmadan birlikte yaşama, eğitilmiş olmasına karşın kadının ücretli bir işte çalışmayıp erkeğe bağımlı olması gibi örnekler verilebilmektedir. Kendisini sürekli eleştirdiği halde erkeğin, kadının maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşıladığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Böylelikle birbirlerinin ötekisi olan erkeğin ve kadının günümüzde nasıl işlendiği, erkeğin kadına karşı davranışlarında nasıl bir değişim sürecinin yaşandığı görülmektedir.

Geleneksel ve modern düzendeki kadın ve erkek arasındaki çatışmanın anlatıldığı dizide; erkeğin ataerkil düzene bağlı kalarak modern çağa uyum sağladığını, kadını baskısı ve denetimi altına alarak ezmek yerine, düşüncelerine değer verdiği görülmektedir. Buna karşılık, tarih boyunca erkeğin egemenliği altında ezildiği, ötekileştirildiği ve yok sayıldığı varsayılan kadının, erkek ile daha eşit konuma geldiği, hatta erkeğe nazaran bazı durumlarda daha baskın olarak temsil edildiği görülmektedir. Bu çalışmaya konu olan dizide erkeğin daha eşitlikçi davrandığı, kadına değer verdiği ve üzerinde baskı uygulamadığı dikkat çekerken; şaşırtıcı olarak kadının erkek üzerinde kontrol uyguladığı ve erkeği kendi “kadınlık” dünyasına ortak ettiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Ataerkil düzenin gerekliliği olan ev içi kadınlık görevlerinin yerine getirildiği ancak, erkeğin de bu görevlere ortak edildiği ve iş bölümüne gidildiği görülmektedir.

Günümüzün modern anlayışı ile geleneksel düzenin harmanlandığı bu kadın - erkek çatışmasının komedi üzerinden aktarıldığı “Bir Erkek Bir Kadın” dizisi örneğinde; erkek egemen söylemin daha eşitlikçi ve uyumlu olduğu, modern zamanın getirdiği bu düzende kadınların daha özgür, erkekleri yönlendirebilen ve erkeği kendine yaklaştırarak zaman zaman rol değiştirebildikleri ve erkeğin kadın tarafından daha çok ötekileştirildiği gösterilmektedir. Genel çerçeveden bakıldığında Türk toplumunun genel ahlak yapısına birebir uygun olmayan, evlenmeden birlikte yaşayan ve günlük olayların komedi üzerinden izleyicilere aktarıldığı bu dizinin toplum tarafından kabul görmesi, geleneksel yapıdan modern yapıya geçişin bir göstergesi olarak da algılanabilmektedir. Ancak dizinin geç saatlerde yayınlanması hedef kitleyi oldukça sınırlamaktadır. Bu nedenle geçiş belli bir kitleye gösterilmektedir ve kimi yaklaşımlar gerçek olsa da toplumun genel yapısına uygun olmayan ötekileştirmeler gösterilmektedir.

KAYNAKÇA

Akın, Ayşe (2005), *Toplumsal Cinsiyet Ve Sağlığa Etkileri*, Ankara: Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Yayınları

Akyürek, Feridun, Orhon, E. Nezi (2006), *Dizi Senaryosu Yazmak, Çok İzlenen Diziler Yazma Kılavuzu*, İstanbul: MediaCat Yayınları

Alankuş, Sevda İnal, Ayşe (2000), *Güldürü Programlarında Kadının Temsili ve Kadına Yönelik Şiddet*, Televizyon Kadın ve Şiddet, Der. Nur Betül Çelik, Ankara: Kiv Yayınları

Altınay, Ayşe Gül (2004), *Vatan Millet Kadınlar*, İstanbul: İletişim Yayınları

Aristoteles, (2007), *Poetika*, İstanbul: Can Yayınları

Beauvoir, Simone de (1993), *Kadın İkinci Cins I: Genç Kızlık Çağı*, Çev. Bertan Onaran, İstanbul: Payel Yayınları.

Bergson, Henri (1990), *Gülme*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Bhasın, Kamla (2003), *Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenenler*, İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.

Brown, Mary Elle (ed.) (1990), *Television and Women's London: Culture Sage Publications*.

Connell, Robert William (1998), *Toplumsal Cinsiyet Ve İktidar*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Erdoğan, Müge Tokar (2010), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medya Okur Yazarlığının Rolü*, Ankara: T.C. Başbakanlık

Feinberg, Leonard (2005), "Mizahın Sırrı". Çev. Ali Çelik ve F. Gül Özyazıcıoğlu Koçsoy. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Haz. M. Öcal Oğuz ve Selcan Gürçayır. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Feuer, Jane (1987), "Channels of Discourse", *Genre Study and Television*, (der.) R.C.Allen, NC: The University of North Carolina Press,

Fiske, John (1997), *Television Culture*, Patstow Cornwall, T.J. Press.

Greer, Germain (1996), *İğdiş Edilmiş Kadın*, Çev. Mefkûre Bayatlı, İstanbul: Pencere Yayınları.

Gülendam, Ramazan (2006), *Türk Romanlarında Kadın Kimliği*, Konya: Salkımsöğüt Yayınları.

Güngör, Nazife (2011), *İletişime Giriş*, Ankara: Siyasal.

İnal, Ayşe (2001), *Televizyon, Tür ve Temsil*", Yıllık 1999 Sinema ve Televizyon Özel Sayısı, Ankara: A.Ü. İletişim Fakültesi.

Kars, Neşe (2003), *Bir Televizyon Program Türü Olarak Sitcom*, İstanbul Üniversitesi: İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 16

Kaylı, Derya Şaşman (2011), *Kadın Bedeni Ve Özgürleşme*, İzmir: İlya Yayınevi.

- Kelsey, Gerald** (1995), Televizyon Yazarlığı. Çev. Bahar Öcal Düzgören, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Marshall, Tim** (1997), Hükmeden Erkek Boyun Eğen Kadın, Çev. Gülden Sen, İstanbul: Altın Kitaplar
- Neal, Steve, Krutnik, Frank** (1994), Popular Film and Television Comedy, London: Routledge
- Platon,** (ty.), Philebos, Çev. Sabri Esat Siyavuşgil, Dünya Klasikleri, Cumhuriyet,
- Taflinger, F. Richard** (1996), Sitcom, What It Is, How It Works <http://public.wsu.edu/~taflinge/sitcom.html> (erişim:12.01.2014)
- Tong, Putnam** (2006), Feminist Düşünce Rosemaria, Çev. Zafer Cirhinlioğlu, İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Wolff, Jurgen** (1996), Successful Sitcom Writing, New York: St. Martin's Press.
- Wolff, Jurgen Cox, Kerry** (1998), Successful Script Writing, Cincinnati: Writer's Digest Books,
- (2010), Gülmenin Arkeolojisi Ve Medyada Mizah Olgusu, Atatürk Üniversitesi Bildiriler Kitabı, Erzurum.
- (2004), Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Yeditepe Üniversitesi Sempozyum Bildiri Metinleri, İstanbul.

